

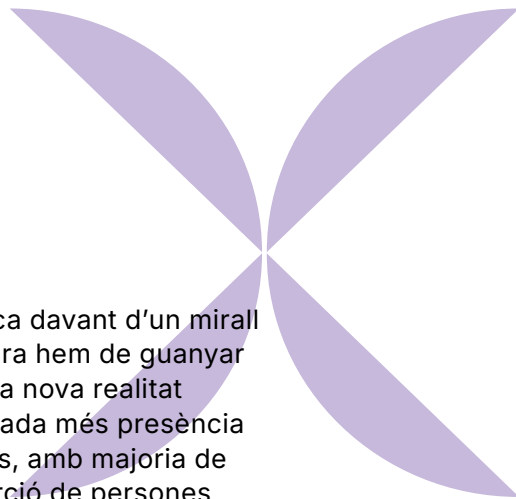
Carta oberta de drets i deures de les persones grans

Consell Assessor de la Gent Gran
Departament de Promoció de les Persones Grans
Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans
Àrea de Cultura, Educació, Esports i Cicles de Vida
Ajuntament de Barcelona
Octubre 2024

Pròleg

L'envelliment de la població ens col·loca davant d'un mirall de drets conquerits i d'altres que encara hem de guanyar i garantir-ne l'aplicabilitat. Vivim en una nova realitat territorial, en la qual hi haurà cada vegada més presència de persones grans que d'infants i joves, amb majoria de dones grans i amb una creixent proporció de persones centenàries. Aquesta realitat configura una nova dinàmica social que posa en qüestió el model actual en el qual els valors de l'individualisme i d'una idea de l'autonomia basada en la joventut tenen una forta presència.

Una societat envellida ens interpel·la a la valentia de fer un camí envers la ciutadania corresponsable, inspirada en els valors de la igualtat, la justícia, la solidaritat i el respecte per les diferències.

Aquests valors són les llavors que volem deixar en la "*Carta oberta de drets i deures de les persones grans*" per contribuir a l'eliminació de tota mena de discriminacions, remarcant sempre l'edatisme com una d'elles i visibilitzant com actua transversalment en el procés d'envelliment.

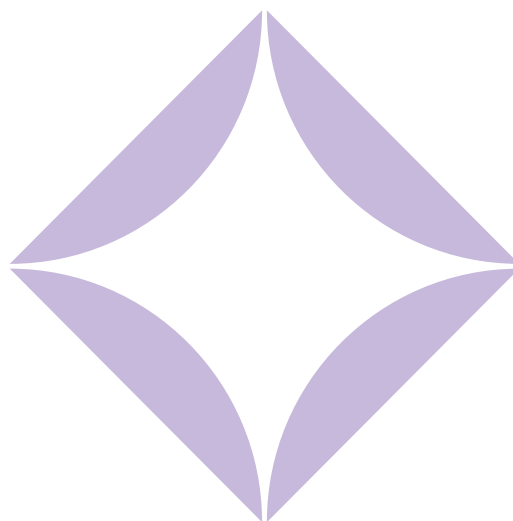
La crisi de la pandèmia de la covid-19 ha situat la societat global en la cruïlla per la supervivència i ha evidenciat la necessitat de lluitar pels nostres drets i contra les discriminacions¹.

Per això, **cal actuar en els àmbits de la vida diària per tal de fer prevaldre les nostres decisions com a persones grans, promovent espais de diàleg entre iguals i accedint a recursos i serveis que dignifiquin les nostres vides.** Aquesta és la base concreta per construir col·lectivament les possibilitats d'un envelliment digne al llarg del curs de la vida.

El bon tracte és el principi bàsic que ha de regir com a rerefons de les actuacions que protegeixin les persones grans i sobretot les persones grans amb dependència perquè puguin exercir els seus drets en igualtat i amb respecte i dignitat com a ciutadans i ciutadanes de ple dret².

Així mateix, la carta s'inscriu en la visió de Barcelona Ciutat de Drets que té per objectiu la prevenció de la discriminació, basada en el respecte i la protecció dels drets humans. L'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible forma part d'aquest conjunt de drets per garantir un procés d'envelliment digne. A més a més, ens permet sumar-nos a l'impuls d'una **Convenció sobre els drets humans de les persones grans** que es promou des de l'any 2011 des d'òrgans de les Nacions Unides³.

Finalment, volem destacar que aquesta carta és el resultat d'un procés participatiu iniciat l'any 2003 que van treballar activament els consells de persones grans dels districtes de la ciutat. El primer Document obert de drets i llibertats de les persones grans amb dependència va ser el fruit d'aquell treball col·lectiu que es va aprovar en la primera Convenció Les veus de les persones grans i es va anar revisant en successives edicions fins l'any 2021⁴. En aquest sentit, considerem que la present carta també serà susceptible de revisió contínua per reflectir millor les reivindicacions dels drets de les persones grans i, sobretot, de les persones grans amb dependència.

1. A Catalunya, el 65,2% de les defuncions van ser dones i el 42,7%, homes; en el període, l'esperança de vida va baixar en 1,7 anys i la mortalitat va ser més gran entre les persones de més de 85 anys. En la primera onada pandèmica el 30% dels decessos es van produir en residències. En "Les defuncions per covid-19 i l'impacte en la mortalitat a Catalunya. 2022. Generalitat de Catalunya. Departament de Salut".

2. Vegeu "Document obert de drets i llibertats de les persones grans, amb especial atenció a les persones grans amb dependència. Bon tracte en tot moment". CAGG, setembre del 2021.

3. 2011. Los derechos de las personas mayores. CELADE-ONU.

4. Es van publicar sis edicions revisades del Document obert de drets i llibertats de les persones grans.

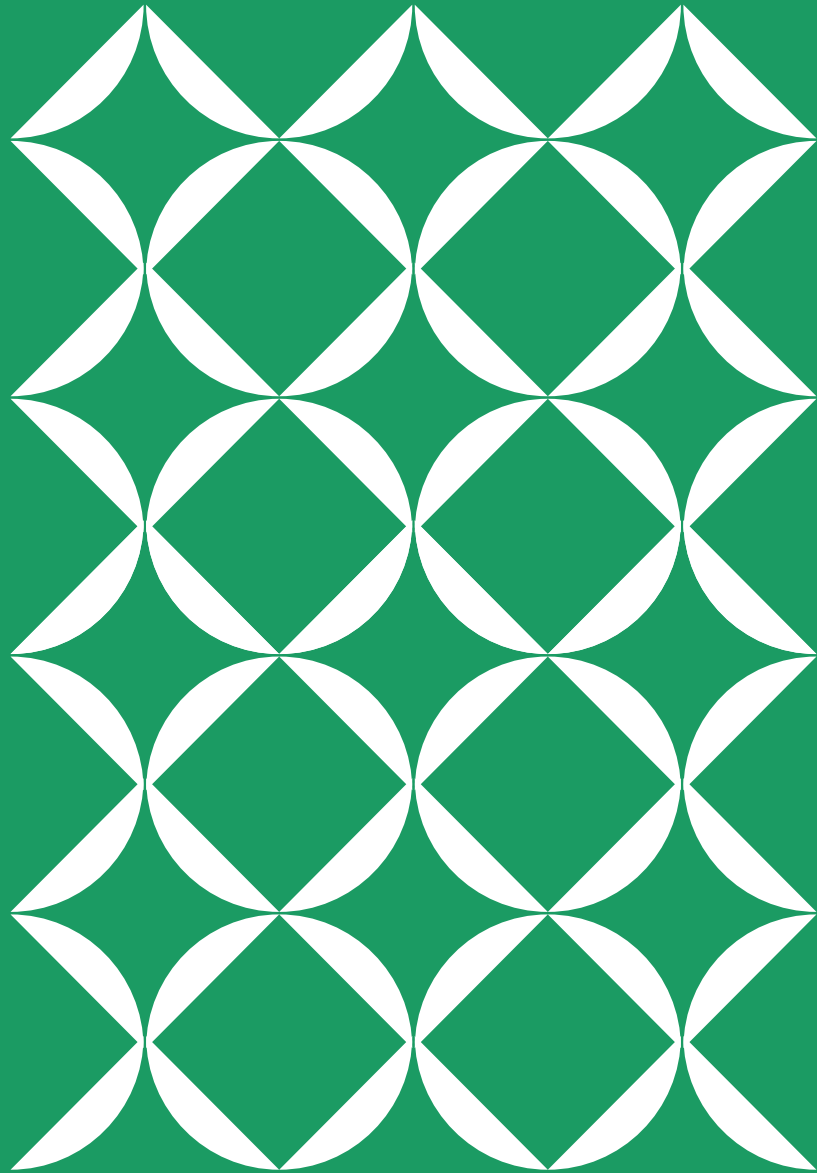
<https://ajuntament.barcelona.cat/personesgrans/ca/canal/drets-i-llibertats-de-les-persones-grans>

Drets

El Consell Assessor de la Gent Gran de Barcelona, a través de la seva comissió revisora del Document obert i redactora de la present carta de drets, ha tingut especial interès a desenvolupar set àmbits de drets, centrals per fer possible l'oportunitat d'envellir amb dignitat, saludablement i activament:

- 1. Dret a la igualtat i al bon tracte**
- 2. Drets de participació social i cultural**
- 3. Drets econòmics i sobre el patrimoni**
- 4. Dret a l'habitatge digne**
- 5. Drets a l'atenció sanitària**
- 6. Dret a rebre recursos i serveis de cura i autocura**
- 7. Drets derivats de situacions d'emergència**

1

Dret a la igualtat i al bon tracte

La cultura del bon tracte és el marc que promou el tracte d'igualtat de les persones grans en relació amb el conjunt de la ciutadania i la possibilitat de construir comunitats amigables amb el desenvolupament de les persones al llarg de la vida.

En aquest sentit, **amb els drets que es presenten en aquest apartat volem transmetre la vocació d'aquesta carta d'emfatitzar la lluita vers les discriminacions, en especial per raó d'edat, en tots els àmbits de la vida.**

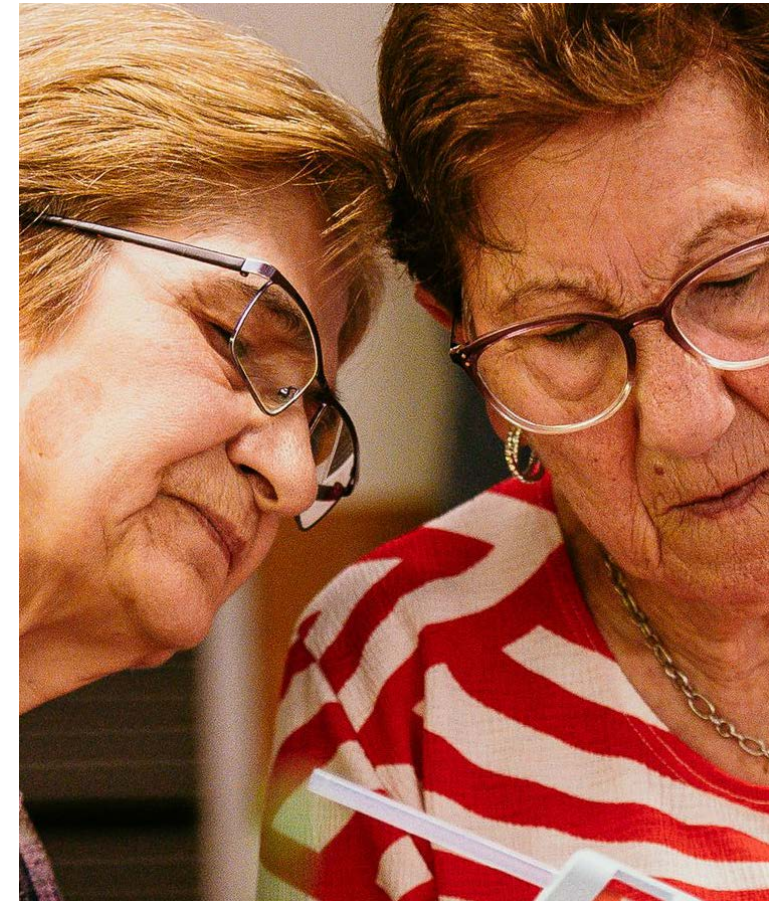
1. Dret a no patir discriminació per raó d'edat, ni per motiu de⁵:

- a.** Sexe o gènere, orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.
- b.** Origen territorial, raça i/o ètnia, llengua o identitat cultural, ideologia o conviccions polítiques o religioses.
- c.** Condició social o econòmica, situació administrativa, professió o condició de privació de llibertat.
- d.** Discapacitat física, sensorial, intel·lectual o mental o altres tipus de diversitat funcional. Alteracions de la salut, estat serològic o característiques genètiques.
- e.** Aspecte físic o per la indumentària. I per qualsevol altra forma d'expressió de la condició humana real o atribuïda reconeguda en el dret internacional.

2. Dret a ser tractades amb igualtat, equitat, respecte i dignitat en tot moment i que es fomenti una cultura del bon tracte a la ciutat.

3. Dret a ser protegides de qualsevol forma de maltractament i/o abús en els àmbits afectiu, públic i privat, assistencial i per part de les administracions públiques i els agents privats.

5. Aquest dret ha estat construït a partir de l'article 1 de la Llei 19/2020, de 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació.
portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/1/2020/12/30/19

2

Drets de participació social i cultural

En aquest bloc de drets la intenció és fer visible la necessitat de ser escoltats i escoltades, de tenir veu a la societat per tal que es reconeixin les nostres necessitats. Especialment, es desenvolupen **els drets a la participació social, la formació al llarg de la vida, les relacions intergeneracionals, la capacitat digital i l'atenció presencial per poder mantenir aquesta veu i que es garanteixi la interacció en els diferents àmbits de la societat.**

4. Dret a impulsar la participació de les persones grans en els diferents àmbits socials i polítics.
5. Dret a participar en els temes que afecten les persones grans com a grup d'edat i també en els que afecten tota la ciutadania.
6. Dret a ser escoltats/ades i representats/ades en tots els espais de diàleg ciutadà, des de reunions de veïns i veïnes fins a consells de participació, moviments socials, etc.
7. Dret a la participació social de les persones amb especials dificultats per participar i, sobretot, de les persones grans amb dependència.
8. Dret a la participació intergeneracional per tal de participar en igualtat de condicions amb altres grups de població i que es generin ponts entre generacions.
9. Dret a recuperar el saber i l'experiència de les persones grans en forma de voluntariat, mentories, serveis a la comunitat, destacant aquests aprenentatges,

i transmetre'ls a les generacions més joves.

10. Dret a la formació al llarg de la vida.
11. Dret a accedir a recursos culturals i participar en la programació/planificació d'accions culturals.
12. Dret a l'accés i a la formació contínua en competències de tecnologies de la informació i la comunicació, de manera que es redueixi la bretxa digital.
13. Dret a conèixer l'impacte de la intel·ligència artificial en la vida de les persones grans (salut, accés i producció d'informació i coneixement).
14. Dret a rebre atenció personalitzada sempre que es necessiti per part de l'Administració pública i del sector privat.

3

Drets econòmics i sobre el patrimoni

Els drets econòmics i sobre el patrimoni centren la **protecció d'ingressos materials i econòmics per poder sufragar les despeses necessàries per viure dignament.**

- 15. Dret a una protecció jurídica adequada, tant de la nostra persona com dels nostres béns.
- 16. Dret a accedir a pensions dignes i equitatives, que corregeixin les diferències de gènere, sobretot en els casos de no cotització per cura de familiars.
- 17. Dret a mantenir la gestió del nostre patrimoni i les nostres rendes, sobretot en situacions de dependència.
- 18. Dret a mantenir-se en el lloc de treball remunerat si així es vol i si és adient segons les condicions de salut, mentre ho permeti la legislació reguladora en el termini fixat per l'edat de jubilació obligatòria.

4

Dret a l'habitatge digne

L'exercici del dret a decidir on i com viure s'ha de garantir, **facilitant els recursos per materialitzar els desitjos en funció de les necessitats.** Viure en un habitatge digne és un dret de tothom, però quan les persones es troben en situacions de més vulnerabilitat hi ha més risc que sigui vulnerat. Per això, volem fer èmfasi en els riscos que genera la manca d'habitatge en la vellesa però també al llarg de la vida, així com la importància de viure en un habitatge adaptat a les nostres necessitats.

- 19. Dret a viure a les nostres llars el màxim de temps possible en condicions dignes, i amb adaptacions adequades a les necessitats del procés d'envelliment.
- 20. Dret a accedir a un recurs habitacional adient quan ja no puguem viure a les nostres llars per motius de salut i/o d'accessibilitat.
- 21. Dret a accedir a habitatge digne i adaptat en situacions d'exclusió residencial (sensellarisme, desnonament, afectacions urbanístiques...).

5

Drets a l'atenció sanitària

La perspectiva de l'**accés a la informació per a la presa de decisions i l'accés a recursos de salut** és l'eix temàtic d'aquest bloc de drets. De la mateixa manera, també es remarca la necessitat de recursos especialitzats en la vellesa i en la mort digna.

22. Dret a rebre informació suficient, detallada i en un llenguatge comprensible sobre l'autocura i el nostre estat de salut per decidir preventivament sobre l'atenció en salut.
23. Dret a rebre atenció integral (sanitària, social i emocional) amb perspectiva d'atenció integral centrada en la persona, amb recursos i serveis adients al llarg del procés d'envelliment i amb professionals especialitzats en geriatria i gerontologia.
24. Dret a no patir discriminació per raó d'edat en l'atenció en salut tant en cribatge, proves o tractaments i particularment en situacions de crisi sanitària.
25. Dret al benestar emocional i a la salut mental amb accés a serveis tant de suport com de prevenció i tractament.
26. Dret a una mort digna, que tingui en compte el respecte a l'autonomia de cada persona per planificar les seves decisions, a través del *Document de Voluntats Anticipades*, i conèixer les lleis que emparen aquests drets, per tenir un final de vida digne d'acord amb els valors i/o creences de cada persona.
27. Dret a rebre recursos i serveis que puguin compensar les mancances que han afectat el nostre estat de salut al llarg de la vida i que s'agreugen en la vellesa.

6

Dret a rebre recursos i serveis de cura i autocura

La cura i l'autocura formen part de la salut, però la crisi en aquest àmbit derivada del canvi demogràfic i de les noves situacions familiars i afectives (soledat, feblesa en les xarxes de suport familiar i afectiu, migració, entre d'altres) fa necessari que es reivindicuin.

- 28. Dret que hi hagi els serveis de cura i de cura de llarga durada suficients per atendre les necessitats de les persones grans.
- 29. Dret a ser cuidats i cuidades per persones qualificades que rebin formació contínua i siguin supervisades en el seu desenvolupament.
- 30. Dret a decidir sobre la provisió de cures i conèixer i valorar les diferents alternatives.
- 31. Dret a rebre formació per millorar les nostres capacitats personals a fi de poder exercir una autocura adequada.
- 32. Dret a accedir a recursos de cura de proximitat, facilitant la nostra participació en tot moment, especialment de les persones grans amb dependència i dels seus cuidadors o cuidadores.

7

Drets derivats de situacions d'emergència

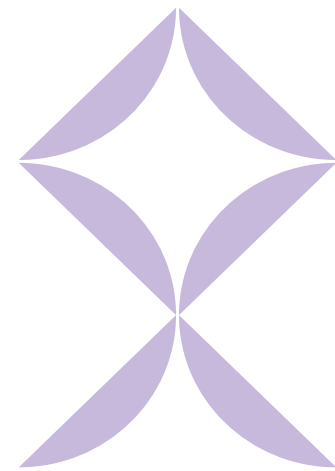
Els drets d'aquest àmbit han sigut evidenciats en la crisi climàtica i en l'esdeinguda de la pandèmia de la covid-19. Així mateix, també es fa visible **el dret al reconeixement de les necessitats de les persones grans que transiten per situacions vitals de vulnerabilitat** degut a processos migratoris, exili, refugi, etc.

- 33. Dret a ser escoltades i ateses, amb especial atenció a les nostres demandes en situacions d'emergències, sobretot pel que fa al canvi climàtic i a possibles crisis sanitàries.
- 34. Dret a ser protegides del canvi climàtic i a mesures de mitigació que garanteixin condicions de vida saludables i confortables.
- 35. Dret a rebre protecció social en situacions de fragilitat i desemparament esdeingudes de situacions sociohistòriques crítiques (persones refugiades, exiliades, migrades en un context de vulnerabilitat socioeconòmica...).

Deures

En aquest apartat hem volgut posar en relleu la importància de recordar que **els deures de les persones grans són els mateixos que els de qualsevol altra persona en l'exercici de la seva ciutadania activa**. Caldria, però, destacar una sèrie de deures imprescindibles per al millor desenvolupament de les nostres vides i del nostre entorn ciutadà:

1.

Deure de respectar l'interès general de la comunitat on vivim.

2.

Deure de mantenir un compromís de llegat d'un món més equitatiu, solidari i sostenible a les generacions següents.

3.

Deure de reivindicar sempre la millora de la qualitat de vida de la nostra societat, i sobretot, de les persones grans més vulnerables.

4.

Deure de respectar les persones en les seves diferències i de promoure el bon tracte com una forma de vida en pau i dignitat.

5.

Deure de ser responsables en l'autocura de la salut i en la cura de les persones properes, sempre que tinguem la possibilitat de fer-ho.

Glossari

Autonomia

L'autonomia personal és la capacitat de l'individu per fer eleccions, prendre decisions i assumir les seves conseqüències

(OMS, 2002: Active Ageing: a policy framework).

El concepte contrari a autonomia no és dependència sinó heteronomia.

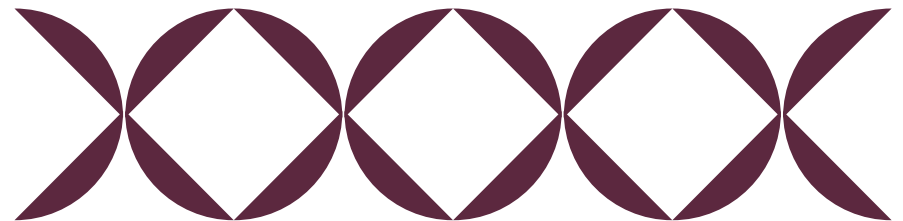
L'autonomia de decisió com a dret fa referència a la garantia que les persones, al marge de les seves capacitats, poden desenvolupar un projecte vital basat en la identitat personal i decidir sobre aquest en tot moment. En els casos de persones amb problemes per poder decidir, l'exercici del dret a l'autonomia de decisió generalment és indirecte, mediat per altres persones i a través de recursos de suport precisos.

(Teresa Martínez, 2013.
Dins de: www.acpgerontologia.com).

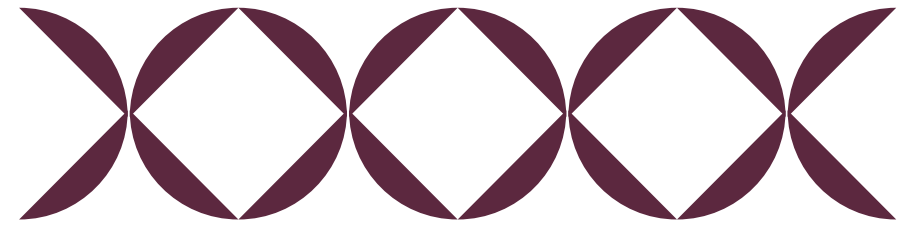
Atenció integral centrada en la persona (AICP)

L'atenció integral centrada en la persona (AICP) és un enfocament d'intervenció on les persones grans són el centre de les actuacions en base al principi de promoció de l'autonomia personal. Estableix les condicions necessàries per millorar la qualitat de vida i el benestar de les persones, respectant la seva dignitat i els seus drets, interessos i preferències, i comptant amb la seva participació efectiva.

(www.fundacionpilaes.org/red-de-buenas-practicas/la-red/modelo-de-atencion-integral-y-centrada-en-la-persona-aicp/).

Glossari

Atenció integrada social i sanitària

L'atenció integrada social i sanitària és un model d'atenció basat en l'actuació col·laborativa dels professionals i organitzacions dels serveis socials i dels serveis sanitaris, amb l'objectiu d'obtenir bons resultats en salut i benestar, una adequada utilització dels recursos i una bona experiència d'atenció, garantint l'atenció integral i l'atenció centrada en la persona.

Aquest model implica tots els agents (ciutadans, professionals, agents comunitaris, gestors, etc.) per proveir serveis orientats a les necessitats de les persones i de la comunitat.

(Generalitat de Catalunya, 2022).

Dependència

Fa referència a la necessitat d'ajut per part d'altres persones per fer tasques de la vida diària. El concepte oposat a dependència és independència. Les persones grans en situació de fragilitat o dependència poden o no experimentar una disminució de la seva autonomia personal.

Discriminació

El Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides defineix la discriminació com a *"distinció, exclusió, restricció o preferència basada en determinats motius, com són la raça, el color, el sexe, l'idioma, la religió, l'opinió política o d'una altra índole, l'origen nacional o social, la posició econòmica, el naixement o qualsevol altra condició social, i que tinguin per objecte o per resultat anul·lar o menyscarbar el reconeixement, gaudi o exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i les llibertats fonamentals de totes les persones"*.

Edatisme

Estereotips i prejudicis en relació amb l'edat. Discriminació per l'edat, sobretot a les persones grans.

Envelliment saludable

El procés de fomentar i mantenir la capacitat funcional que fa possible el benestar en la vellesa. La capacitat funcional consisteix a tenir els atributs que permeten a les persones ser i fer allò que per a elles és important.

(OMS, www.who.int/es/initiatives/decade-of-healthy-ageing).

Heteronomia

És el concepte contrari a l'autonomia. S'aplica a un ésser que viu segons unes regles que li són imposades, i que són acatades per les persones contra la seva pròpia voluntat o amb un grau d'indiferència.

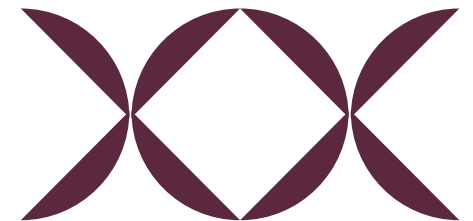
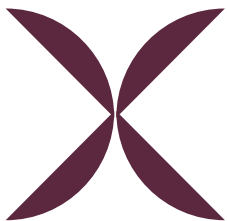
Maltractament

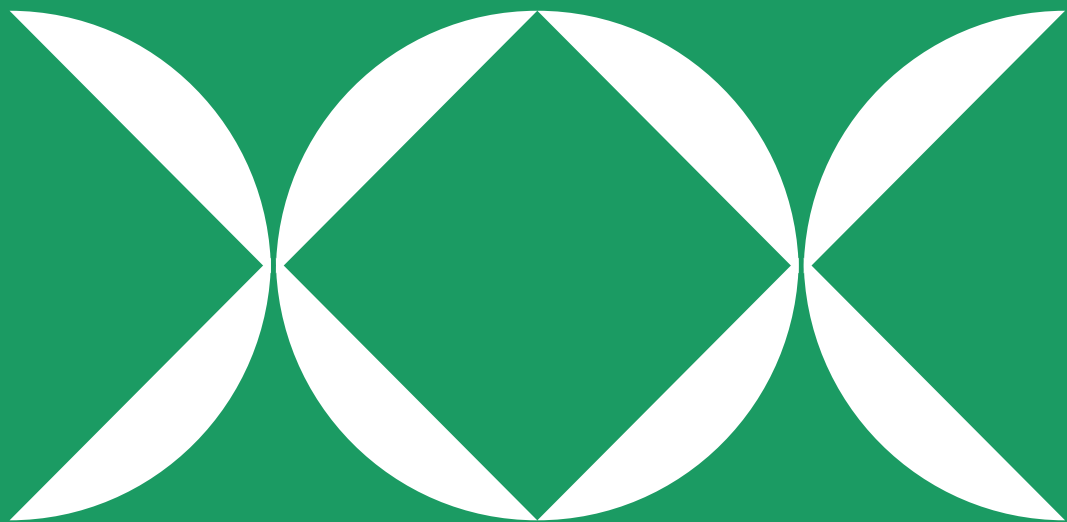
L'acció única o repetida, o la falta de la resposta apropiada, que s'esdevingui dins de qualsevol relació on hi hagi una expectativa de confiança i que ocasioni dany o angoixa a una persona gran.

(Declaració de Toronto, 2002).

També hi ha una definició més àmplia i referenciada a situacions del nostre entorn: *"Qualsevol acte o omissió sofert per una persona gran que vulneri la integritat física, psíquica, sexual, econòmica, el principi d'autonomia o un dret fonamental de l'individu, que sigui percebut per aquest o constatat objectivament amb independència de la intencionalitat i el medi on s'esdevingui"*.

(Primera Conferència Nacional de Consenso sobre el anciano maltratado – Declaración de Almería, 1995). <https://ajuntament.barcelona.cat/personesgrans/ca/content/que-entenem-maltractament>

BCN | **65**

barcelona.cat/consellgentgran
barcelona.cat/personesgrans